

บทที่ ๑ การแจ้งตาย และการออกใบมรณบัตร

ไพศิษย์ ชาครานนท์

การแจ้งตาย หมายถึง เมื่อมีคนตาย ผู้มีหน้าที่ตามกฎหมายต้องแจ้งการตายต่อเจ้าพนักงาน ในกรณีการตายในบ้าน¹ ให้เจ้าบ้าน² แจ้งต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้ง³ ของท้องที่ที่มีคนตายภายใน 24 ชั่วโมง นับแต่เวลาตาย

ถ้าบ้านอยู่ในกรุงเทพมหานครให้แจ้งตายที่สำนักงานเขต ถ้าบ้านอยู่ในเขตเทศบาลให้แจ้งที่เทศบาล ถ้าบ้านอยู่ในเขตอำเภอให้แจ้งผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่

หากเป็นกรณีที่ผู้ป่วยระยะท้ายขอกลับมาตายที่บ้าน แนะนำให้ญาติขอหนังสือรับรองจากโรงพยาบาลว่าผู้ป่วยรายนี้ขอกลับมาดูแลต่อและ

ตายที่บ้าน เพื่อให้ญาตินำหนังสือฉบับนี้ไปยืนยันเมื่อผู้ป่วยเสียชีวิต หากญาติไม่สามารถยืนยันสาเหตุการเสียชีวิตได้ เจ้าหน้าที่จะแนะนำให้ญาติไปแจ้งความที่สถานีตำรวจในพื้นที่เพื่อเข้าสู่กระบวนการชันสูตรพลิกศพต่อไป

ในทางปฏิบัติ เมื่อมีคนตาย นายทะเบียนที่อำเภอ สำนักงานเขต หรือเทศบาล มักแนะนำให้เจ้าบ้านไปแจ้งความก่อนเพื่อนำใบแจ้งความและหลักฐานจากสถานีตำรวจมาดำเนินการออกใบมรณบัตร ไว้ใช้เป็นหลักฐานในการประกอบพิธีทางศาสนา และการทำนิติกรรมต่างๆ เช่น การจัดการมรดก ดังนั้นใบมรณบัตรจึงสำคัญมาก

¹ ตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ.2534 ได้กำหนดความหมายของคำว่า “บ้าน” ว่าหมายถึง โรงเรียนหรือสิ่งปลูกสร้างสำหรับใช้เป็นที่อยู่อาศัย ซึ่งมีเจ้าบ้านครอบครอง และให้ความหมายรวมถึงแพ หรือเรือซึ่งจอดเป็นประจำและใช้เป็นที่อยู่ประจำ หรือสถานที่ หรือยานพาหนะอื่นซึ่งใช้เป็นที่อยู่อาศัยประจำได้ด้วย

² ตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ.2534 ได้กำหนดความหมายคำว่า “เจ้าบ้าน” ว่าหมายถึง ผู้ซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครองบ้านในฐานะเป็นเจ้าของผู้เช่า หรือในฐานะอื่นใดก็ตาม ในกรณีที่ไม่มีปรากฏเจ้าบ้าน หรือเจ้าบ้านไม่อยู่ ตาย สูญหาย สบสูญหรือไม่สามารถปฏิบัติกิจการได้ให้ถือว่าผู้มีหน้าที่ดูแลบ้านในขณะนั้นเป็นเจ้าบ้าน

³ ตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ.2534 ได้กำหนดความหมายของคำว่า “นายทะเบียนผู้รับแจ้ง” หมายถึง นายทะเบียนอำเภอ นายทะเบียนท้องถิ่น และผู้ซึ่งผู้อำนวยการทะเบียนกลางได้กำหนดให้มีหน้าที่เกี่ยวกับการแจ้งการเกิด การตาย การย้ายที่อยู่ การสร้างบ้านใหม่ การรื้อบ้าน และการกำหนดเลขประจำบ้าน โดยได้กำหนดขอบเขตหน้าที่ดังกล่าวไว้ในกฎหมายด้วย

อย่างไรก็ตาม หากนายทะเบียนผู้รับแจ้งตาย สงสัยหรือไม่เชื่อสาเหตุการตายตามที่ผู้แจ้งได้แจ้ง ก็จะไม่ออกใบมรณบัตรให้ โดยจะให้มีการชันสูตรพลิกศพเพื่อหาสาเหตุการตายก่อนจึงจะออกใบมรณบัตรให้

การชันสูตรพลิกศพ ตามกฎหมายต้องกระทำโดยพนักงานสอบสวนและแพทย์เท่านั้น โดยกฎหมายกำหนดให้แพทย์เข้าร่วม ถือเป็นความช่วยเหลือพนักงานสอบสวนเนื่องจากแพทย์เป็นผู้ชำนาญการพิเศษ⁴ การชันสูตรพลิกศพเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการค้นหาความจริงในกระบวนการยุติธรรมและถือว่าเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้คำตอบว่าผู้ตายคือใครตลอดจนสามารถระบุสาเหตุการตายที่เกิดขึ้นได้ การชันสูตรพลิกศพไม่จำเป็นต้องผ่าศพ ตัดชิ้นเนื้อ หรือส่งสารคัดหลั่งต่างๆ เข้าตรวจในห้องปฏิบัติการทุกกรณี หากสังเกตเพียงภายนอกว่าสาเหตุการตายเกิดขึ้นจากสาเหตุใดก็สามารถทำได้ เนื่องจากกฎหมายไม่ได้กำหนดให้การชันสูตรพลิกศพต้องมีการผ่าศพ เว้นแต่มีความจำเป็นด้วยเหตุผลที่สมควร

การจัดการร่างผู้ตาย

การจัดการร่างกายของผู้ตายแบ่งเป็น 2 กรณีคือ

1. ผู้ตายเป็นผู้บริจาคร่างกายหรือผู้บริจาคอวัยวะ

หากผู้ตายบริจาคร่างกายหรือบริจาคอวัยวะ ให้ญาติรีบแจ้งสภาากาชาดไทยหรือหน่วยงานที่ไปบริจาคร่างกายไว้ทันทีมีฉะนั้น อาจไม่สามารถบริจาคอวัยวะหรือร่างกายตามผู้ตายประสงค์ได้

กรณีบริจาคร่างกาย หน่วยงานที่รับบริจาคจะตัดผมหรือตัดเล็บของผู้ตายเพื่อให้ญาตินำไปประกอบพิธีกรรมทางศาสนาต่อไป ส่วนร่างของผู้ตายหน่วยงานที่รับบริจาคจะดำเนินการนำไปรักษาสภาพเพื่อให้เหมาะสมกับการเป็นอาจารย์ใหญ่ หลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการเรียนการสอนแล้ว หน่วยงานที่รับบริจาคจะขอพระราชทานเพลิงศพให้เป็นกรณีพิเศษ

กรณีบริจาคอวัยวะ สภาากาชาดไทยจะนำอวัยวะของผู้ตายไปปลูกถ่ายให้กับผู้ที่ต้องการและจะดำเนินการขอพระราชทานเพลิงศพให้เป็นกรณีพิเศษ

2. ผู้ตายไม่ได้บริจาคร่างกายหรืออวัยวะ ญาติผู้ตายนำไปมรณะบัตินของผู้ตายไปติดต่อกับ วัด สุสาน หรือฌาปนสถาน ที่ต้องการ เพื่อนำร่างของผู้ตายไปประกอบ พิธีกรรมทางศาสนา

⁴ แสงวง บุญเฉลิมวิภาส และ อนันท์ ชมจินดา, กฎหมายการแพทย์

มรณธรรมกถา บทที่ ๔

การพิจารณาถึงความตายในฐานะเป็นคติธรรมดาของชีวิต ด้วยอุบายคือการระลึกถึงความตายเป็นต้น ความหมายของคติธรรมดา คือให้รู้ความเป็นจริงของชีวิต ว่ามีการเริ่มต้นและสิ้นสุด เพื่อจิตใจจะได้ไม่ถูกรออบงำบีบคั้น ด้วยความทุกข์ เพราะความพลัดพราก รู้เท่าทันความเป็นไปของธรรมดา ระลึกได้เช่นนี้จิตใจก็จะสบายดำรงอยู่เป็นปกติได้เสมอ ไม่หวาดหวั่นต่อความตาย และเป็นอยู่ด้วยปัญญา คือกระทำการต่างๆ ด้วยความรู้และเข้าใจ ตามคติธรรมดาของชีวิตนั้น หมายความว่า อยู่ด้วยปัญญารู้เหตุผล อะไรเป็นสิ่งที่ควรทำก็กระทำไป อะไรเป็นสิ่งที่ปัญหาควรแก้ไข ก็แก้ไขไปตามเหตุปัจจัย นี่เป็นอุบายระงับความเศร้าโศกจากการพลัดพรากสูญเสียได้

